

L G B T I + ' L A R İ Ç İ N

HUKUKİ BİLGİLER KILAVUZU

Damla Kaynar
Mahmut Şeren

TURUNCU
DERNEK

genç
LGBTI+
DERNEĞİ

LGBTİ+'LAR İÇİN HUKUKİ BİLGİLER KILAVUZU

ŞUBAT, 2023/ İZMİR

Hazırlayanlar: Damla Kaynar
Mahmut Şeren

Editör: Ceren Bilgin Göç

Tasarım: Barış Azar

info@turuncudernek.org
www.turuncudernek.org
dernek@genclgbti.org
www.genclgbti.org

Bu kılavuz, Turuncu Dernek tarafından, Genç LGBTİ+ Derneği ortaklığıyla ve Amerika Birleşik Devletleri Ankara Büyükelçiliği desteğiyle gerçekleştirilen "Building Rainbow Bridges" projesi kapsamında hazırlanmıştır. İçerik Amerika Birleşik Devletleri'nin görüşünü yansıtmak zorunda değildir ve tüm sorumluluk proje ortaklarındadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
KISALTMALAR	4
TEMEL KAVRAMLAR	5
LGBTİ+ HAKLARININ TEMEL KAYNAKLARI	7
LGBTİ+'LARA YÖNELİK EV İÇİ ŞİDDET	27
CEZA HUKUKU AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET	28
TAZMİNAT HUKUKU AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET	39
6284 SAYILI KANUN AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET	41
CEZA YARGILAMASINDA FARKLI YARGILAMA USULLERİ/ UZLAŞTIRMA	42
SERİ MUHAKEME USULÜ	48
BASİT YARGILAMA USULÜ	50
ADALETE ERİŞİM/ UYAP VATANDAŞ PORTAL	52
ADLİ YARDIM (MAHKEMEDEN TALEP EDİLEN)	57
ADLİ YARDIM (BARODAN TALEP EDİLEN)	60
CEZA DAVALARINDA AVUKAT GÖREVLENDİRİLMESİ	62
BAROLARIN DİĞER HAK TEMELLİ HİZMETLERİ	64
EKLER	65

ÖNSÖZ

Elinizdeki kılavuz, Turuncu Dernek ve Genç LGBTİ+ Derneği tarafından Amerika Büyükelçiliği'nin desteği ile yürütülen "Building Rainbow Bridges" projesi kapsamında hak ihlallerine uğrayan LGBTİ+' lar için bilgilendirici olması ve yol göstermesi amacı ile oluşturulmuştur. Bahsi geçen proje, avukatlar, psikologlar, rehber ve psikolojik danışmanlar ve sosyal hizmet uzmanlarının da katıldığı bir dizi eğitim ve atölyeden oluşmaktadır. Temel toplumsal cinsiyet eşitliğine dair kavram ve sorunların tartışıldığı eğitimleri takiben uzman eğitmenler tarafından her meslek grubuna özel atölyelerde LGBTİ+ hakları ile sorunların detaylı olarak tartışıldığı oturumlar düzenlenmiştir. Bu atölye ve eğitimlerin temel amacı toplumsal cinsiyet eşitliği ve özelde de LGBTİ+ haklarına yönelik bir farkındalık yaratmak olduğu kadar meslek gruplarını bir dayanışma ve savunuculuk ağı kurmaya teşvik etme ve bu ağları sürdürülebilir kılmaktır. Projenin amaçlanan bir diğer çıktısı ise, hak ihlallerine uğrayan LGBTİ+' ların hak arayışlarında izleyecekleri yol haritasını kurgulamada yardımcı olmaktır.

Turuncu Dernek 2018 yılında başta kadın, çocuk ve LGBTİ+'lar olmak üzere toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa uğrayan herkes için hak savunuculuğu yapmak amacıyla kurulmuştur. Genç LGBTİ+ Derneği de LGBTİ+ gençler için güvenli alanlar oluşturmak, hak taleplerini görünür kılmak, bu doğrultuca hizmetler üretmek, savunuculuk ve görünürlük çalışmaları yapmak amacıyla 2016 yılında kurulmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı hareketin küresel yükselişine paralel olarak hak savunuculuğu faaliyetlerini kısıtlamaya ve sessiz bırakmaya dayanan bir söylemin hakim olduğu bu tarihsel dönemde, özellikle LGBTİ+' ların uğradıkları hak ihlallerinin neler olduğunu anlamaya ve dayanışma içinde hak savunuculuğuna destek olmasını amaçladığımız bu kılavuz Av. Damla Kaynar ve Av. Mahmut Şeren tarafından mevzuat ve literatür taranarak hazırlanmıştır.

KISALTMALAR

AYM: Anayasa Mahkemesi

CD: Ceza Dairesi

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

HD: Hukuk Dairesi

HMK: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HTS: Geçmişe dönük arayan numara, aranan numara, arama zamanı, yeri ve süresi gibi bilgilerin toplandığı kayıtlar.

İHAM: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

UYAP: Ulusal Yargı Ağı Platformu

TEMEL KAVRAMLAR¹

Bu bölümde, hazırlanan kılavuzda kullanılan hukuki terimlerin anlamları yer almaktadır. LGBTİ+'ların kimliklerine ve deneyimlerine ilişkin temel kavramlar için Kaos GL Derneği tarafından hazırlanan ve yayımlanan Sıkça Sorulan Sorular kitapçığına² (Mayıs, 2022, 10. Baskı) bakmanızı öneririz.

Beraat Etmek : Kişinin üzerine atılı suçtan mahkemenin verdiği kararla aklanması anlamına gelir.

Dava : Hak aramak amacıyla hakim huzurunda yapılan yargılamalara denir. Ceza davaları Cumhuriyet savcısının hazırladığı iddianamenin mahkemece kabul edilmesiyle başlar. Hukuk davalarını ise hakkını aramak isteyen davacı kendisi açmaktadır.

Disiplin hapsi : Kişinin, hakkında hükmedilen yaptırıma uymayarak yasayı ihlal etmesi nedeniyle hürriyetinin kısıtlanmasıdır. Amacı suçluya ceza vermek değil, kamu düzenini korumaktır.

Gözaltı : Soruşturmanın zorunlu kılması halinde şüphelinin savcılık kararıyla kolluk güçleri tarafından yakalanarak geçici süreyle özgürlüğünden alıkonulması halidir.

Hüküm : Mahkemenin ele aldığı uyuşmazlığa ilişkin verdiği son karardır.

Israrlı takip : Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder.

İcra takibi : Kişinin alacağını elde edebilmek amacıyla icra dairesine başvurarak borçlu aleyhine başlattığı hukuki süreçtir.

Kolluk görevlisi : Soruşturma işlemlerinde görev alan ve kanunlarda belirtilen polis, jandarma, sahil güvenlik, orman muhafızı gibi güvenlik görevlilerini ifade eder.

1: Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü: <https://sozluk.adalet.gov.tr/>

2: <https://kaosgldernegi.org/images/library/sss-2022-web.pdf>

Kovuşturma : Soruşturma neticesinde Cumhuriyet savcısının suçun işlendiğine dair yeterli delil olduğu kanaatine vardıldıktan sonra iddianame düzenleyerek mahkemeye göndermesi ve mahkemenin iddianameyi kabul etmesiyle başlayan ve hüküm verilene kadar devam eden yargılama süreci.

Sanık : Suç işlediği iddia edilen kişinin kovuşturma evresindeki taraf sıfatıdır.

Soruşturma : Suç şüphesinin olduğu andan itibaren, Cumhuriyet savcısının gözetiminde veya bazı hallerde yargıç eliyle yapılan inceleme, araştırma ve delillerin toplanması işlemlerinin tümünü ifade eder.

Suçta sürüklenen çocuk : Suç işlediği iddia edilen çocuklara verilen sıfattır. Çocukların salt kendi iradesiyle değil; içerisinde bulunduğu bireysel ve toplumsal koşullar etkisiyle suça yöneltildiği bilinciyle bu kavram tercih edilmektedir.

Şikayetçi (Müşteki) : Bir suç eylemine dair şikayette bulunan kişi.

Şüpheli : Suç işlediği iddia edilen kişinin soruşturma evresindeki taraf sıfatıdır.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik): Soruşturma neticesinde Cumhuriyet savcısının suçun işlendiğine dair yeterli delil elde edilemediği kanaatine vardıldıktan sonra soruşturmayı sona erdirmek üzere yapılan işlemidir.

Tutuklama : Şüphelinin veya sanığın hakim tarafından karar verilerek hapis haneye gönderilmek suretiyle hürriyetinin kısıtlanması halidir.

Yaptırım : Bir hukuk kuralına aykırı davranılması neticesinde yetkili ve görevli merci tarafından hükmedilen sonuçtur. Ceza, tazminat, cebri icra, hükümsüzlük ve iptal gibi çeşitleri bulunmaktadır.

LGBTİ+ HAKLARININ TEMEL KAYNAKLARI

“

Bütün insanlar özgür; onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Madde 1

”

İnsan hakları, insanların başka hiçbir neden aranmaksızın salt insan olmaları nedeniyle doğuştan sahip oldukları, dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez hakların bütünüdür. İnsan hakları cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, ulus ya da etnik köken, renk, din, dil, engellilik, yaş, sağlık statüsü ya da herhangi bir diğer statüye bakılmaksızın, tüm insan varlığına ait olan hakları ifade eder ve herkesin insan onuru bakımından eşit olduğunu vurgular. Uluslararası insan hakları hukukunun temelini oluşturan iki ilke: Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin eşit olduğu fikrinin dayanak noktaları olarak kabul edilmelidir.

Eşitlik ilkesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi başta olmak üzere pek çok ulusal ve uluslararası insan hakları belgesinde yer almaktadır. Eşitlik ilkesi, ayrımcılık yasağından ayrı düşünülemez, zira ayrımcılık yasağının temel amacı toplumda var olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. O halde diyebiliriz ki; tüm insanlar, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı temelinde, uluslararası insan hakları tarafından öngörülen korumalardan faydalanma hakkını haizdir ve bu tartışmasız bir husustur.

Uluslararası insan hakları mekanizmaları; devletleri, gereken koruma tedbirlerini almak, hukuki düzenlemeleri yapmak ve uygulamaları yerine getirmek ile sorumlu tutmaktadır.

Eşitlik ilkesi gereğince, devletlerin LGBTİ+'ları da korumak için gerekli önlemleri almaları, hukuki düzenlemeler yapmaları ve uygulamaya koymaları su götürmez bir yükümlülüktür. Açıkçası, her ne kadar LGBTİ+'lar dünyanın birçok yerinde ciddi insan hakları ihlallerine ve diğer zulüm türlerine maruz bırakılsalar da, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık tanımını çoğu temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmede ve devletlerin iç mevzuatlarında kendine açıkça yer bulamamıştır. Ancak bu durum, herhangi bir gösterge olarak kabul edilemez. Zira, bu durumun sebepleri düşünüldüğünde; uluslararası insan hakları standartlarının oluşturulma tarihleri ile LGBTİ+ hareketinin gelişim sürecinin göz önünde bulundurulması, ayrıca dünyadaki yaygın heteronormatif ulus devlet anlayışının beslediği ikili cinsiyet rejimi ve aile birliği gibi dayatmaların yaygınlığının unutulmaması gerekmektedir. İnsan haklarının, insanlık var olduğu müddetçe gelişim içerisinde olmasının bir sonucu olarak hak öznelerinin belirtildiği hükümlerde karşılaşılan “vb.” ifadesi aslında insan haklarının sınırsız oluşunun çok güzel bir göstergesidir. Yani cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği tanımlarının ilgili belgelerde yazılı bulunmaması, bu kavramların yok sayılması anlamına gelmemelidir. Aksine, açıkça diyebiliriz ki; insan haklarının evrenselliği ve eşitlik ilkesi gereğince, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayanan ayrımcılık türleri uluslararası insan hakları hukuku bakımından kati surette yasaktır. İnsan haklarına ilişkin başlıca hukuki belgelerdeki ayrımcılık yasağı hükümlerinde yer alan “cinsiyet” ve “diğer statü” ibareleri de, cinsel yönelimi ve toplumsal cinsiyet kimliğini kapsayacak şekilde yorumlanmaktadır. Bu durum uluslararası denetim mekanizmalarının kararlarında ve belgelerinde, insan hakları mahkemelerinin içtihatlarında ve insan hakları hukukunun diğer kaynaklarında görülmektedir.

Bu bölümde, uluslararası insan hakları hukukunun kaynaklarını oluşturan uluslararası sözleşmelere ilişkin genel bir çerçeve çizecek; cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı hak ihlallerine karşı dayanak oluşturabilecek uluslararası sözleşmeler ve sözleşmelere bağlı protokoller ile Yogyakarta İlkeleri'ni inceleyeceğiz.

İnsan Hakları Koruma Sistemi İçerisinde Ön Plana Çıkan Uluslararası Sözleşmeler

A) Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Mekanizmaları

1) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948

İnsan haklarının anayasası olarak kabul edilmektedir. İnsanın doğuştan sahip olduğu kişisel hak ve özgürlükleri tanımlar; her insanın yasa önünde eşit olduğunu, işkenceye, kötü muameleye ve onur kırıcı cezalara tabi tutulamayacağını ilan eder. Ahlaki açıdan bağlayıcı olsa da hukuken bağlayıcı olmayan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB), hukuken bağlayıcı iki anlaşmayı doğurmuştur:

2) BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesine ek 2 No'lu Protokol), 1976

Sözleşme'nin 2. Maddesinde, "Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı, buna ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder" denilmek suretiyle, sözleşmeye taraf olan tüm devletlere, kendi ülkesinde yaşayan bireylerin haklarına hiçbir ayırım gözetmeksizin saygı gösterme ve yargı sistemlerini sözleşmede yer alan hükümlere göre uyarlama sorumluluğunu yüklemiştir. Türkiye, sözleşmeyi 2000 yılında imzalamıştır. Dolayısı ile Anayasa Md. 90'a göre işbu sözleşme maddeleri kanun hükmündedir diyebiliriz. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin denetim organı, İnsan Hakları Komitesi'dir. İnsan Hakları Komitesi, taraf devletler tarafından periyodik olarak sunulan raporları inceler ve değerlendirir. Komitenin bu rutin süreç dışındaki başkaca bir zamanda ülkeden rapor talep etmesi de mümkündür. Komite, taraf devlet raporunu değerlendirirken sivil toplum örgütlerinden ve ulusal insan hakları kurumlarından gelen bilgileri de değerlendirmektedir. Bunlara genellikle gölge rapor adı verilmektedir. Ek İhtiyari Protokol ile İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel ve devletlerarası başvuru usulü tanınmıştır. Şikâyet sahibinin iç hukuk yollarını tüketmesi ve aynı türde bir şikâyetin başka bir uluslararası kurum veya prosedür tarafından incelenmemekte olma şartlarını sağlayarak, bireyler de haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Komite'ye başvurabilir.

3) BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1976

Uluslararası anlamda ekonomik, sosyal ve kültürel hakları geniş bir şekilde düzenleyen ilk belge niteliğini taşımaktadır. Birinci kuşak hakların daha iyi gerçekleştirilmesinin sağlanması amacıyla hizmet eden ikinci kuşak hakların düzenlendiği Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilanından yaklaşık 20 yıl sonra hayata geçirilmiştir. Kendi kaderini tayin hakkının yanı sıra, çalışma hakkı, sendika ve grev hakkı, sosyal güvenlik hakkı, uygun bir hayat standardı sürdürme ve bunu geliştirme hakkı, eğitim hakkı, kültürel hayata katılma hakkı, bilimsel ilerlemelerden yararlanma ve bilimsel özgürlüklere saygı gösterilmesi hakkı gibi ekonomik, sosyal ve kültürel alana ilişkin hakları barındıran bir sözleşmedir. Türkiye, 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamış, Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini, Birleşmiş Milletler Şartı çerçevesindeki yükümlülüklerine uygun olarak yerine getireceğini, Sözleşme'nin hükümlerinin yalnızca Türkiye'nin diplomatik ilişkisi bulunan taraf devletlere karşı uygulanacağını ve Sözleşme'nin ancak, Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesel sınırları itibarıyla onaylanmış bulunduğunu ifade eden üç beyanda bulunmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin 13. maddesinin 3. ve 4. bentlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 3. 14. ve 42. maddelerindeki hükümler çerçevesinde uygulanacağına ilişkin bir adet çekince konulmuştur. Sözleşme'nin çekince konulan paragrafları velilerin çocuklarına kendi inançlarına uygun dinsel ve ahlaki verme serbestisine ve eğitim kurumları kurma özgürlüklerine ilişkindir. Sözleşme'nin denetim mekanizması Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'dir. Taraf devletlerin periyodik olarak sundukları raporları inceleyip değerlendiren Komite, aynı zamanda gerekli gördüğü zamanlarda da üye Devletlerden rapor talep edebilir.

Ek İhtiyari Protokol'ü onaylayan devletler, Komite'nin bireysel başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisini tanımaktadır. Ancak 2014 yılı itibariyle Türkiye, İhtiyari Protokol'ü onaylamamıştır. Bu nedenle, Türkiye açısından Komite'ye bireysel ve devletlerarası başvurularda bulunmak ve soruşturma usulünü işletmek mümkün değildir.

“

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bir özlemden ibaret değildir – bu hakların çoğu evrensel uygulanabilirliği olan geleneksel hukuktan gelir. Kendi terimleri arasında bir açıklık olmasına rağmen, uygulanması yönünde bir direnç olmuştur ve üzülererek söylemeliyim ki, 60 yıl sonra hâlâ herkesi kapsamasına rağmen bunun eşitçe olmadığı tartışmasıyla yüzleşiyoruz: asla eskimeyen “herkes eşittir ama bazıları diğerlerinden daha eşittir” klişesi kabul edilemez. Hiç kimse algılanan cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliğinden dolayı insan haklarından mahrum bırakılamaz. Kimse sırf algılanan cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğinden dolayı ayrımcılık, şiddet, cezai yaptırım ya da istismara maruz bırakılamaz.

”

**Navanetham Pillay,
BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri,
18 Aralık 2008'deki bir video mesajından.**

4) BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), 1981

Türkiye'nin 1985 yılından beri imzacısı olduğu CEDAW, kadınların insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini odağına alan ilk sözleşmedir. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, sözleşmenin denetim mekanizmasıdır. Komitenin tavsiye kararlarına, genel yorumlarına ve raporlarına bakıldığında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin bir ayrımcılık nedeni olmasını yasakladığı görülmektedir. Dolayısıyla, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nedeniyle ayrımcılığa uğrayan LGBTİ+'ları da kapsamaktadır. Taraf devletler, her beş yılda bir Komiteye rapor sunmakla yükümlüdür, ayrıca Komite gerek duyduğunda da rapor sunmalıdırlar. Komite, açık diyalog yoluyla raporları inceler ve değerlendirir. Yani sivil toplum örgütleri de devletler tarafından sunulan raporların incelenmesine katkı sunabilir. Bunun yanı sıra 2000 yılında uygulamaya konulan ek protokol ile Komite iç hukuk yollarının tüketilmesi koşuluyla bireysel başvuruları kabul etmeye başlamıştır. Buna ek olarak, protokol Komiteye kadın haklarının ihlalinin yüksek seviyeye ulaştığı durumlarda, alınan bilgilerin doğru ve güvenilir olması şartıyla soruşturma yapma yetkisi vermiştir. Türkiye Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol'ü 2003 yılında onaylamıştır. Yani Komite'ye Türkiye'den bireysel başvurular yapılabilmekte ve Türkiye hakkında soruşturma usulü yürütülebilmektedir.

5) Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1990

Sözleşme, hiçbir ayırım gözetilmeden tüm çocukların; yaşaması ve gelişmesini, her koşulda yüksek yararının gözetilmesini ve çocuk katılımını temel almaktadır. Çocuğa karşı şiddetin her türüsünü yasaklama, çocukları ekonomik sömürüden koruma gibi çocuk haklarını içeren en kapsamlı sözleşmedir. Türkiye Sözleşme'yi 1990 yılında imzalamıştır fakat Sözleşme'nin 17, 29 ve 30. maddelerini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Lozan Barış Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tuttuğunu belirten bir çekince koymuştur. Sözleşmede belirtilen çocuk haklarını uygulanmasını sağlamak ve denetlemek için bir Çocuk Hakları Komitesi oluşturulmuştur. Taraf ülkeler Komite'ye düzenli raporlar hazırlamakla yükümlüdür ve Komite, rapor inceleme süreçlerinden sonra varılan sonuçları genel yorumlar olarak yayımlar.

6) Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 2008

21'inci yüzyılın ilk insan hakları belgesi olarak kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, engellilerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın yararlanmalarını güvence altına alan en kapsamlı belgedir. Sözleşmede, "...İrk, ten rengi, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka fikir, ulusal, etnik veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, yaş veya başka bir statü bakımından birçok nedene dayalı olarak ve bu nedenle daha ağırlaştırılmış bir ayrımcılığa maruz kalan engellilerin karşılaştığı zor koşullardan kaygı duyarak..." denilerek, engellilerin maruz bırakıldıkları kesişimsel ayrımcılığın altı çizilmiş ve devletlerin, engellilerin ev içinde ve dışında sömürü, şiddet veya istismara maruz bırakılmamaları hususunda alması gereken tedbirler ile sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması noktasında özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden yaklaşımları şart koşulmuştur. Sözleşme Türkiye bakımından, 28 Ekim 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlgili denetim organı Engelli Hakları Komitesidir.

7) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, 1954

Mülteci Sözleşmesi, insanların zulüm ve işkenceden dolayı sığınma talebini koruma altına alan, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesine dayanmaktadır. Türkiye, Sözleşme'nin hiçbir hükmünün mültecilere "Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde" yorumlanamayacağına ilişkin bir çekince koyarak taraf olmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin 1. maddesine ilişkin coğrafi sınır kaydı koyarak, Sözleşme'yi Avrupa'da gerçekleşen olaylar sonucunda mülteci olan bireylerle sınırlı uygulayacağını beyan etmiştir.

8) BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, 1987

Sözleşmeye taraf ülkeler uluslararası hukukun bağlayıcılık prensibi gereği kendi sınırları içinde işlenen işkence suçlarını engellemek ve cezalandırmak yükümlülüğü altındadır. İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin denetim organı olan İşkenceye Karşı Komitedir. Komitenin, taraf ülkelerden rapor sunmalarını talep etme, şikâyet ve sorunları inceleme ve araştırma, bireysel şikayetleri kabul etme yetkileri vardır. Sözleşme'nin öngördüğü devletlerarası ve bireysel başvuru usulleri Türkiye tarafından tanınmıştır.

9) BM Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Şiddet Ve Ayrımcılığa Karşı Korumaya İlişkin Bağımsız Uzman Raporu, 2018

Rapor, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı şiddet ve ayrımcılığa karşı korunma konusunda Bağımsız Uzman Victor Madrigal-Borloz tarafından hazırlanmıştır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine saygı gösterilmesinin sağlanması için çeşitli önlemler belirleyen rapor, Devletlere cinsiyet kimliğine dayalı şiddet ve ayrımcılığın nasıl ele alınacağı konusunda rehberlik etmektedir.

10) Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Şiddet ve Ayrımcılığa Karşı Koruma Üzerine Bağımsız Uzman Raporu (İnsan Hakları Konseyi'nin 41/18 sayılı kararı uyarınca), 2019

Rapor, ayrımcı yasaların ve sosyokültürel normların LGBTİ+ların eğitim, sağlık, barınma, çalışma hayatı ve diğer alanlarda dışarıda bırakılmalarına sebep olmalarının yanı sıra nefret söylemi, ayrımcı tutumlar ve şiddetin ortaya çıkmasındaki devletin rolünü tartışmaktadır.

11) Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeler No:9 (Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesi 1A(2) Maddesi ve/veya 1967 Protokolü Bağlamında Cinsel Yönelime ve/veya Toplumsal Cinsiyet Kimliğine dayalı olan Mülteci Statüsü Talepleri), 2012

Özet ile, herkesin, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğiyle ilgili zulümler dâhil, zulme karşı başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkı olduğunu, bir devletin, bir kişiyi, cinsel yönelimi veya cinsel kimliğinden dolayı işkenceye, zulme veya diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı ceza veya muamelelere tabi tutulacağına dair haklı nedenlere dayalı bir korku duyabileceği bir devlete gönderemeyeceğini, sınır dışı veya iade edemeyeceğini belirten kılavuz ilkeleri barındırır.

B) Avrupa Konseyi (AK) İnsan Hakları Mekanizmaları

1) İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS)

Sözleşme, 1953 yılında yürürlüğe girmiş, Türkiye ise 1954 yılında taraf olmuştur. Sözleşmenin önemli bir özelliği; 1948 yılında BM tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinden etkilenecek şekilde hazırlanmasıdır. Bir diğer özelliği ise sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklere ilişkin şikayetleri çözmek, uygulanmalarını denetlemek ve bireylere sağlanan güvenceleri yaptırıma bağlaması için uluslararası nitelikte yargısal bir denetim mekanizması olan İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin (İHAM) dayanağını oluşturmaktır. İHAM diğer Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan insan hakları sözleşmelerinden farklı olarak vatandaşlık gibi kriterler aramadan, taraf devletlere kendi yetki alanında bulunan herkese temel hak ve özgürlükleri tanıma yükümlülüğü getirmektedir. Ayrıca sözleşme yaşayan bir dökümandır; ek protokoller ile kapsamının genişletilebilmesinin yanı sıra günün şartlarına göre yorumlanması gerekmektedir. Türkiye gibi sözleşmeye taraf olan devletler, belgeyi iç hukuklarına almış olurlar. Yani ulusal mahkemeler, ulusal mevzuata uygun kararlar verirken İHAS'ı da dikkate alırlar. Sözleşme uyarınca Strasbourg Mahkemesi'ne devletler başvurabildiği gibi, Sözleşme'nin 34. Maddesi uyarınca bireyler de başvuru hakkına sahiptir. Sözleşme'ye Ek 11 Numaralı Protokol'ün yürürlüğe girmesiyle birlikte, bireysel başvuru ve zorunlu yargı yetkisi taraf devletler bakımından zorunlu hale gelmiştir.

Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik kriterleri:

- İç hukuk yollarının tüketilmesi; yani şikâyete konu olan olay hakkında ilgili mahkemelere başvurmak ve temyiz sürecini de tamamlamış olmak gerekmektedir;
- Sözleşme'de güvence altına alınan bir ya da birden çok hakkın ileri sürülmesi; Mahkeme, sözleşme dışında kalan hakların ihlali iddialarını inceleyemez.
- Mahkemeye, başvuru konusuna ilişkin verilmiş olan son yetkili mahkeme kararının öğrenilmesinden itibaren, -ki bu genellikle en yüksek derecedeki ulusal mahkemenin kararıdır- en geç 4 ay içinde başvurulmalıdır.
- Başvurucu, Sözleşme'nin ihlalinin şahsen ve doğrudan mağduru olmalıdır ve mağdur önemli bir zarara uğramış olmalıdır.
- Dilekçe Mahkeme dillerinden biri veya başvurusunun anadilinde hazırlanmış olmalıdır.

“

Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Madde 14
-Ayrımcılık Yasağı-

”

İHAS'ın Ayrımcılık yasağını tanımlayan 14. maddesinde her ne kadar açıkça cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık ifadesi yer almasa da, Mahkeme hem sözleşmenin yaşayan bir belge olmasına dayanarak hem de ek protokoller ve içtihatlar yolu ile ayrımcılık yasağı tanımına cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı da dahil etmektedir.

2) İHAS 12. Protokol

Ayrımcılığa açıkça yasak getirmektedir.

Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

“

Hiç kimse, 1. paragrafta belirtildiği şekilde hiçbir gerekçeyle, hiçbir kamu makamı tarafından ayrımcılığa maruz bırakılamaz.

Protokol No. 12, Madde 1
- Ayrımcılığın Genel Olarak Yasaklanması-

”

Ancak 12 Numaralı Ek Protokol henüz yaygın bir şekilde imzalanmamış olduğundan, ayrımcılık yasağı esas olarak İHAS Madde 14 kapsamında ele alınmaktadır.

3) Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), 2011

İstanbul Sözleşmesi kadına karşı şiddeti bir ayrımcılık türü olarak kabul etmesinin yanı sıra esas olarak toplumsal cinsiyetin tanımını yapan ve cinsel yönelim/cinsiyet kimliği ibarelerini açıkça kullanan ilk sözleşme olması açısından çok önemlidir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ev içi şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele edilmesi amacıyla hazırlanan sözleşme, özellikle şiddet görme riski çok yüksek olan kırılgan grupları korumak üzere hazırlanmıştır. Türkiye, ilk imzacısı olduğu ve adını imzalandığı şehir olan İstanbul'dan alan Sözleşme'den, 1 Temmuz 2021 tarihinde cumhurbaşkanı kararı uyarınca çekildi. Ayrıca hazırlanması ve İstanbul'da imzaya açılması için büyük çaba gösterip, Meclis'te bulunan tüm partilerin vekilleri tarafından oybirliği ile onaylanarak yürürlüğe girmesine rağmen İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme niyetini resmi olarak beyan eden ilk ve tek ülke Türkiye'dir.

“

Taraflar bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.

İstanbul Sözleşmesi, Madde 4

”

4) Avrupa Sosyal Şartı, 1961

İHAS'ta bahsi geçen sosyal ve ekonomik hakların korunması amacıyla oluşturulmuş, tamamlayıcı nitelikte bir belgedir. Ekonomik ve sosyal haklar haricinde; barınma, sağlık, eğitim, istihdam, yasal ve sosyal koruma, kişilerin serbest dolaşım haklarını güvence altına alır. Şart'ın gözden geçirilmiş hali eğitim, iş ve aile yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliğini, fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik pozitif tedbirleri ve eşit ücret hakkını öngörmektedir. Türkiye, Avrupa Sosyal Şartı, Türkiye bakımından 24 Aralık 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Sosyal Şartı'nın denetim organı, Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'dir.

5) Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması için Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi)

1 Nisan 2012 tarihinde Türkiye'de yürürlüğe giren Sözleşme, evde veya aile içinde güç, zorlama veya tehditlere başvurulmuş gerçekleştirilen istismar türleri de dahil olmak üzere, çocukların maruz bırakıldığı çeşitli cinsel istismar türlerini suç olarak kabul eden ilk uluslararası sözleşmedir. Çocuklara karşı cinsel suçların işlenmesinin önlenmesi, faillerinin kovuşturulması ve çocuk hayatta kalanların korunmasını sağlamaya yönelik olan sözleşme; önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasını da zorunlu kılar. Lanzarote Sözleşmesi taraf devletlere, hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm çocukların korunması yükümlülüğünü yükleyen çok önemli bir sözleşmedir.

6) Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılıkla Mücadele Avrupa Konseyi Standartları, 2011

Bu kitabın içerisinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıkla mücadele etmek için verdiği tavsiye kararlar yer almaktadır.

7) Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 2010

Ayrımcılık yasağına ilişkin olan 21. maddesinde cinsiyet ile birlikte cinsel yönelim de açıkça ayrımcılık nedeni olarak belirtilmiştir.

“

Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya toplumsal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasal veya başka konulardaki görüşler, ulusal bir azınlığın üyesi olmak, mal, doğum, engellilik, yaş, cinsel eğilimler gibi hususlara dayanılarak ayrımcılık yapılamaz.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Madde 21
-Ayrımcılık Yasağı-

”

C) Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri

Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun cis-heteronormatif diline bir başkaldırı niteliğindeki bu kılavuz ilkeler, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli insan hakkı ihlallerini tanımlamak ve bu bağlamda tüm devletlerin uyması gereken uluslararası bağlayıcı hukuki standartları ve koruma ilkelerini belirleyen çok önemli bir belgedir. Ayrıca cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin en geniş ve açıklayıcı tanımların yer aldığı uluslararası bir kavramlar sözlüğü olma özelliğini de taşımaktadır. 6-9 Kasım 2006 tarihlerinde, Endonezya Yogyakarta'daki Gadjah Mada Üniversitesi'nde yapılan bir toplantıyı takiben 25 ülkeden 29 saygın insan hakları uzmanının oybirliğiyle Yogyakarta İlkeleri kabul edilmiştir. Hukuken bağlayıcı olmamasına karşın, uluslararası hukukun yerleşik ilkelerini yansıtmaktadır.

“

Tüm insanlar eşit doğar, onurları ve hakları eşittir. Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun tüm insanların insan haklarından tam olarak yararlanma hakkı mevcuttur.

Yogyakarta İlkeleri, İlke 1
-Evrensel İnsan Haklarından Yararlanma Hakkı-

”

LGBTİ+'LARA YÖNELİK EV İÇİ ŞİDDET

Şiddete maruz bırakılan ile şiddetin faili aynı evi paylaşmasa dahi aile üyesi, partner ve ev arkadaşı tarafından uygulanan fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel her türlü şiddete ev içi şiddet adı verilir. Ev içi şiddet meselesinde tıpkı kadınlar, yaşlılar, engelliler gibi LGBTİ+'lar da dezavantajlı durumda olabilir.

Yasalarda, ev içinde gerçekleşebilen çeşitli şiddet biçimleri suç olarak veya hukuka aykırı fiil olarak tanımlanmıştır. LGBTİ+'lar doğrudan kimlikleriyle bağlantılı olarak veya kimlikleri nedeniyle içerisinde buldukları dezavantajlı konum nedeniyle ev içi şiddete maruz bırakılmaktadır. Bu bölümde ev içi şiddete karşı başvurulabilecek hukuki yollar ceza hukuku, tazminat hukuku ve idare hukuku açısından açıklanacaktır.

CEZA HUKUKU AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET

Ceza hukuku suçu, suça ilişkin yaptırımları, fail ve mağdur boyutunu ve bunlara ilişkin usul ve esasları belirleyen hukuk dalıdır. Dolayısıyla, bir eylemi ceza hukuku açısından değerlendirmek, eylemin suç olup oluşturmadığı ve suç oluşturuyor ise karşılığının ne olduğunu anlamaya çalışmakla ilgilidir. Türkiye mevzuatında suç olarak tanımlanmış eylemlerin çoğu 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) içerisinde düzenlenmiştir. Suç karşılığında belirlenen yaptırımlar hapis cezası ve/veya adli para cezasıdır. Her bir suç ve karşılığı yasada ayrı ayrı tarif edilmiştir.³

³: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

(Yasaların güncel haline ulaşabilmek için her zaman www.mevzuat.gov.tr adresinin kullanılması tavsiye edilir.)

Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmiş olan ve ev içi şiddet kapsamında karşımıza çıkabilecek bazı eylemler (suç tipleri) şunlardır:

- Tehdit
- Şantaj
- Cebir
- Kişi hürriyetinden yoksun kılma
- Eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi
- Konut dokunulmazlığının ihlali
- İş ve çalışma hürriyetinin ihlali
- Kişinin huzur ve sükununu bozma
- Israrlı takip
- Haberleşmenin engellenmesi
- Haberleşmenin gizliliğini ihlal
- Özel hayatın gizliliğini ihlal
- Kişisel verilerin kaydedilmesi ya da hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi veya verilmesi
- Yağma/Hırsızlık
- Mala zarar verme
- Hakaret
- Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali
- Cinsel taciz veya saldırı
- Çocuğun cinsel istismarı
- Kötü muamele
- Eziyet
- İntihara yönlendirme
- Yaralama
- Öldürme

Bu eylemlerin her biri TCK'da suç olarak tanımlanmış, suçu oluşturacak unsurlar ve yaptırımları belirlenmiştir. Elbette somut bir eylemin suç oluşturup oluşturmadığı yasalar doğrultusunda, mahkeme kararlarının etkisiyle şekillenmektedir. Bu nedenle her biri için çok ayrıntılı açıklamalara ihtiyaç vardır. Bu aşamada her bir suçu ayrı ayrı ayrıntılandırmak yerine sıralamakla yetinmek durumundayız. Ancak hukuki danışmanlık almak için her zaman hukuk@gencigbti.org adresine başvuru yapılabileceğini hatırlatmak isteriz.

Burada yukarıda sayılan ve suç olarak düzenlenmiş olan diğer eylemlerden herhangi birine maruz bırakılan kişinin başvurabileceği hukuki yolları, aşamaları ve önemli gördüğümüz noktaları aktaracağız.

Türk Ceza Kanunu, kimliği veya statüsü ne olursa olsun eşit uygulanır. Aynı zamanda kanunları bilmemek suç sayılmamaktadır. Dolayısıyla bir kişi yaptığı eylemin kanunda suç olarak düzenlendiğini bilmiyorsa bile eyleminden sorumlu tutulur. Failin kim olduğunun bilinmemesi şikayetçi olmak için engel değildir; ilgili adli mercilerin araştırma yaparak failin kimliğini tespit etmesi gerekir.

Ceza hukukunda bazı suçlar şikayete bağlı olarak, bazı suçlar ise savcılık tarafından re'sen (kendiliğinden) soruşturulur. Dolayısıyla savcılık ya da kolluk görevlileri kendiliğinden, üçüncü bir kişinin ihbarı üzerine veya olayın özenesinin şikayeti üzerine harekete geçebilir. Suç oluşturan bir eyleme ilişkin soruşturma, suçun işlendiği yerdeki Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılır. Dolayısıyla suça ilişkin şikayet, doğrudan adliye içerisinde bulunan Cumhuriyet Başsavcılığına gidilerek veya savcılık adına hareket eden kolluk güçlerine (polis, jandarma vs.) ulaşarak iletilir. Savcılığa yazılı olarak şikayet dilekçesi verilebileceği gibi sözlü olarak ifade verilmesi de yeterli ve mümkündür.⁴ Vekaletname sahibi avukat aracılığıyla şikayetçi olunması mümkündür.

4: Ekler kısmında şikayet dilekçesinde yer alması gereken unsurları içeren taslak dilekçe bulunmaktadır. (EK-1)

Ancak şikayete bağlı olan suçlarda şikayet süresi 6 aydır. 6 ay içerisinde kullanılmayan şikayet hakkı düşer. 6 aylık süre mağdurun fiili ve faili öğrendiği andan itibaren başlar. Şikayete bağlı olmayan, yani re'sen soruşturulan suçlarda şikayet süresi yoktur.

Soruşturma başlatılması için şikayetçi olmak, davaya katılmak, itiraza tabi olan kararlara itiraz etmek gibi ceza hukukuna dair tüm işlemler ücretsizdir. Ancak yargılama sonunda masraflar haksız çıkan taraftan tahsil edilebilir. Yada ne olabilir ucu açık kalmış sanki

Cumhuriyet savcısı soruşturmayı başlattığında, kolluğa talimat vererek suçun failinin bulunmasını, şüphelinin ve mağdurun ifadesinin alınmasını, maddi gerçeği ortaya çıkaracak delillerin toplanmasını ve bilgilerin edinilmesini ister.

Soruşturma başlatıldıktan sonra Cumhuriyet savcısının veya bazı hallerde hakim emriyle şüpheli kişinin gözaltına alınması, tutuklanması, suçun işlendiği yerde arama yapılması, suç eşyalarına el konulması, iletişimin denetlenmesi ve teknik araçlarla izleme gibi tedbirler alınabilir. Ancak bunların her birinin ayrıntılı yasal şartları bulunmaktadır. Bu hususlarda somut olaya dair bir avukata danışılmalı ve hukuki destek alınmalıdır.

Soruşturma tamamlandıktan sonra savcı, soruşturmaya dair şu iki karardan birini verecektir: Savcı, iddia edilen suçun işlendiğini gösteren yeterli delil varsa iddianame hazırlayarak -yani dava açarak- dosyayı mahkeme gönderecek yahut yeterli delil yoksa kovuşturmaya (ceza davasına) yer olmadığına dair karar verecektir. Bu karar soruşturmanın taraflarının adreslerine tebliğ edilir. Davanın açıldığı takdirde soruşturma aşamasında öne sürülmemiş olan, öne sürüldüğü halde elde edilmeyen veya yeni elde edilen deliller sunulabilir ya da bu delillerin toplanması talep edilebilir.

Ceza hukuku bağlamında mağdur/şikayetçi olan kişi yasal olarak bazı haklara sahiptir. Bunlar:

- Delil sunma ve delillerin toplanmasını isteme, (örneğin; güvenlik kamerası kaydının alınması, suç aletinin ele geçirilmesi ve teknik açıdan incelenmesi, sağlık muayenesi, tanık kişilerin bilgisine başvurulması gibi her türlü yasalara aykırı olmayan delil)
- Soruşturma dosyasını inceleme ve bir örneğini alma,
- Bir avukat ile kendini temsil ettirme,⁵
- Eğer bir avukatı yoksa cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren tüm suçlarda baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,⁶
- Tercümandan yararlanma hakkı,
- Savcı tarafından kovuşturmaya (dava açılmasına) yer olmadığına karar verilmesi durumunda hakimliğe itiraz etme,
- Duruşmalardan haberdar edilme,
- Dava açıldığında davaya katılma, dosyayı ve duruşmaları takip etme,
- Davaya katılmış olanların dava sonucunda verilecek kararlara itiraz etme hakkıdır.

5: Mağdur çocuklar için istemi aranmaksızın baro tarafından avukat görevlendirilmesi zorunludur.

6: Ekler kısmında barodan avukat görevlendirilmesi için savcılığa veya mahkeme verilebilecek dilekçe örneği yer almaktadır. (EK-3 ve 6)

Bazı durumlarda LGBTİ+'lar ev içi şiddet konusunda veya başka hususlarda haksız olarak suç işlediği iddiasıyla karşılaşabilmektedir. Bu nedenle şüpheli haklarının da okuyucular tarafından bilinmesini isteriz:

- Yakalanan veya gözaltına alınanın durumunun bir yakınına bildirilmesi,
- Yakalanan veya gözaltına alınanın sağlık muayenesine götürülmesi,
- Neyle suçlandığının açıklanması,
- Kimlik bilgileri dışında herhangi bir soruya cevap vermeme (susma) hakkı,
- Delil sunma ve delillerin toplanmasını isteme,
- Soruşturma dosyasını inceleme ve bir örneğini alma, (kısıtlılık kararı yoksa)
- Bir avukat ile kendini temsil ettirme,
- Eğer bir avukatı yoksa işlediği iddia edilen suçun niteliği ne olursa olsun tüm suçlar için geçerli olmak üzere baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,⁷
- Tercümandan yararlanma hakkı,
- Dava açılmışsa dava sonucunda verilecek kararlara itiraz etme hakkı ve
- Haksız olarak yakalandığı, gözaltına alındığı veya tutuklandığına kesin olarak karar verilmiş olması durumunda (örneğin beraat etmek) tazminat isteme hakkı vardır.

neler delil olabilir?

Mağdurun beyanı, kısa mesaj, sesli mesaj, elektronik posta, yazı, fotoğraf, video, güvenlik kamerası kaydı gibi her türlü yazılı, sesli ve görsel ileti, olayla ilgili bilgisi olan ve gören duyan tanıkların beyanları, sağlık raporları, HTS kayıtları, banka kayıtları ve suçun işlendiğini gösteren her türlü yasal delil.

7: Suça sürüklenen çocuklar için istemi aranmaksızın baro tarafından avukat görevlendirilmesi zorunludur. Savcılık veya mahkeme aracılığıyla avukat talep edilebilmesi için örnek dilekçe ekler kısmında yer almaktadır. (EK- 4 ve 5)

izinsiz ve habersiz ses/görüntü kaydı alınan deliller hukuka uygun mudur?

Güncel yargı içtihatlarına göre başka bir şekilde kanıtlanması mümkün olmayan ve kayıt işleminin sırf delil elde etmek amacıyla yapılmadığı suçlarda mağdurun izinsiz ve habersiz olarak yalnızca adli mercilere sunduğu kayıtlar hukuka uygundur ve delil olarak kullanılabilir.

dava açılırsa duruşmada sanık ile yüz yüze gelmek istemeyen mağdur neler yapabilir?

Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 236. maddesinin 2. fıkrasında "İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır."

Bu kurala rağmen mahkemeler çoğunlukla maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz ettiğinden bahisle mağduru duruşmaya daha önce dinlenmiş olsa bile çağırmaktadır. Bu durumda aynı maddenin 4. fıkrasındaki hüküm uygulanmalıdır: "Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır."

Burada kastedilen özel ortam, adliyeler içerisinde kurulan Adli Görüşme Odaları'dır. Bu odalarda mağdur ve uzman adli görüşmeyi gerçekleştirmekte olup aynı anda mahkeme salonunda görülen duruşmaya sesli ve görüntülü olarak katılmaktadır. Bu şekilde mağdur ile sanığın yüz yüze gelmediği gibi duruşma salonunda söylenenleri yalnızca adli görüşme odasındaki uzman duymaktadır. Uzman, mağdura sorulması gereken soruları ve bilmesi gereken hususları anlayabileceği sadelikte, örselemeden ve ikincil travmaya maruz bırakmadan aktarmaktadır.

Adli görüşme odalarında çocuklar, ev içi şiddet mağdurları, kırılgan gruplara mensup olanların beyanları alınabilir. Günümüzde her adliyede bulunmayan adli görüşme odaları 81 ildeki merkez adliyelerin çoğunda açılmıştır.⁸

mahkemenin verdiği karara itiraz edebilir miyim?

Yukarıda bahsettiğimiz gibi dava açıldığında mahkemeye suçtan doğrudan zarar gördüğü için davaya katılma talebinde bulunan kişilerin bu talebi mahkeme tarafından kabul edildiğinde "katılan" sıfatı alınır. Katılan, mahkemenin verdiği karardan memnun değilse kanun yollarına başvurarak bir üst merciden kararın kendi istediği yönde verilmesini talep edebilir. Bu kanun yolları mahkemenin verdiği cezaya ve hangi mahkemenin karar verdiğine göre değişmekte olup itiraz, istinaf veya temyiz şeklindedir. Hangi merciye, kaç gün içerisinde başvurulacağı mahkemenin verdiği kararda belirtilir.

8: Adli görüşme odaları hakkında daha fazla bilgi için bakınız:
<https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/agonedir>

LGBTİ+ olduğum için şiddete uğradıysam bunu söylemeli miyim? bu durum neyi değiştirir?

Türkiye’de maalesef LGBTİ+’ların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet karakteristiği temelli işlenen suçlar ağırlaştırıcı bir neden olarak öngörülmemiştir. Yani, şiddetin LGBTİ+’lara karşı kimlikleri nedeniyle uygulanması durumunda daha ağır ceza verilmemektedir. Cezanın yasada yer alan temel hali uygulanmaktadır. Bu husus, hak savunucuları açısından eleştirilmektedir. Ancak bununla birlikte, Türk Ceza Kanunu’nun 61. maddesi uyarınca hakimin faile ceza verirken değerlendirmesi gereken durumlardan biri “failin güttüğü amaç ve saiki”dir. Bu nedenle, hakimin LGBTİ+’lara yönelik kimlik temelli gerçekleşen suçlarda verilecek cezanın alt sınırından uzaklaşarak daha fazla ceza vermesinin mümkün olduğu söylenebilir.

Öte yandan, LGBTİ+’ların adalete erişim konusunda karşılaştığı zorluklardan biri, adalet hizmeti veren kişiler tarafından ayrımcılığa uğrama endişesiyle kişilerin sahip olduğu kimliği adli merciler önünde açıklayamamasıdır. Elbette, adalet hizmetini verenlerin böyle bir ayrımcı tutum içerisinde olması hukuki değildir. Somut olaya göre bazı durumlarda olayın tam ve doğru olarak aktarılması daha fazla önem taşıyabilir. Bu nedenlerle, böyle durumlarda hukuki destek veren LGBTİ+ örgütlerine başvurularak konu hakkında olaya özgü değerlendirme yapılması iyi olacaktır.

yargılamanın kapalı yürütülmesini isteyebilir miyim?

Yargılama kural olarak aleni olup herkese açıktır. Ancak bazı hallerde mahkemeden duruşma öncesinde yazılı olarak verilecek dilekçeyle ya da duruşma sırasında yargılamanın kapalı yapılması talep edilebilir. Yargılamanın kapalı yapılması durumunda duruşma salonundan taraflar dışındaki kişiler çıkartılır. (Tanık, bilirkişi veya uzmanlar dinlendikleri esnada duruşma salonunda bulunur.)

Kapalı duruşmaların içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayınlanamaz. Yargılama kapalı yapılsa dahi hüküm (nihai karar) açık duruşmada açıklanır. Ancak, sanık 18 yaşını doldurmamışsa yargılamanın tamamı kapalı yapılır ve hüküm kapalı duruşmada açıklanır.

Ceza Muhakemeleri Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

dikkat edilmesi gereken noktalar

- ➔ Mağdur veya şüpheli olarak beyan veya ifade verdiğinizde imzalamadan önce tutanağı okuyunuz. Söylediklerinizin tam ve başka anlama gelmeyecek şekilde tutanağa geçtiğinden emin olunuz. Eksik gördüğünüz hususların tamamlanmasını isteme hakkına sahipsiniz.
- ➔ Tebligat adresinizin güncel olduğundan emin olunuz. Mahkemeler, savcılıklar veya icra daireleri e-devlette kayıtlı bulunan ikametgah adresinizi esas alabileceği gibi ilgili dosyaya son olarak bildirdiğiniz adrese tebligat yapabilir. Tebligatın adresinizde olmamanız durumunda muhtara bırakılacağını ve size teslim edilmiş gibi hak düşürücü sürelerin derhal başlayacağını unutmayın. Elektronik tebligat hizmetlerine dair bilgi almak için ÜniKuir Derneğinin hazırladığı bilgi notunu incelemenizi tavsiye ederiz.⁹
- ➔ Eğer duruşmada sizin veya avukatınızın bulunduğu anda mahkeme tarafından davaya ilişkin karar verildiyse karara karşı üst mercilere başvurmak için süreniz derhal başlar.

9: <https://www.unikuir.org/haberler/unikuir-39-den-34-elektronik-tebligat-hizmetleri-hakkinda-bilgi-notu-34-30-06-2022>

TAZMİNAT HUKUKU AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET

Ev içi şiddete maruz bırakılan kişi maddi ve manevi kayıplarını tazmin edebilmek için maddi tazminat davası ve/veya manevi tazminat davası açabilir. Maddi ve manevi tazminat davalarına ev içi şiddetin tüm türlerinin (fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik, dijital, flört vs.) konu olabilmesi mümkündür.

Maddi tazminat davasına, hukuka aykırı bir eylem nedeniyle malvarlığında meydana gelen azalmalar konu olur. Buna; tedavi giderleri, çalışma gücünün azalması veya yitilmesinden doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar dahil edilebilir.

Manevi tazminat davasına ise hukuka aykırı bir eyleme maruz bırakılan kişinin, kişilik haklarına veya sağlığına verilen zarar, çektiği acı ve manevi kayıpların tazmin edilmesi konu olur.

Tazminat davalarında yukarıda ceza yargılaması açısından bahsettiğimiz delillerin yanı sıra ceza yargılamasında verilen ve kesinleşmiş mahkeme kararı da kesin delil niteliğini taşır.

Tazminat miktarına, hakim tarafından tazminatın niteliği, somut olayın özellikleri, her iki tarafın kusurunun ağırlığı, her iki tarafın ekonomik durumu, gibi unsurları değerlendirerek karar verilir. Tazminatın amacı kişinin uğradığı zararı gidermek olup hükmedilen tazminat miktarı ile kişinin zenginleşmesi sağlanamaz.

Tazminat davası, şiddete maruz bırakılanın zararı ve faili öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl içinde ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıl içinde açılmalıdır. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, ceza kanununun öngördüğü zamanaşımı süresi uygulanır. Bu süre her suç için ayrı ayrı belirlenmiştir.

Bu bölümde özetle sahip olunan haklar ve sürecin çerçevesi konusunda bilgi vermeye çalıştığımız tazminat hukuku, diğer hukuk alanları gibi sıkı kurallara tabidir. Bu nedenle somut olaya ilişkin adım atılmadan önce bir avukata danışılmasını mutlaka önermekteyiz.

6284 SAYILI KANUN AÇISINDAN EV İÇİ ŞİDDET

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un başlığı her ne kadar LGBTİ+'ları dahil etmiyor gibi görünse de Kanun'un 1. maddesinde "Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." denilmektedir. Bu durumda LGBTİ+'ların tek taraflı ısrarlı takip mağduru veya diğer sıfatlarla kanundan yararlanması mümkündür.

6284 Sayılı Kanun'da yer alan tedbirler, tedbir kararlarının alınması ve uygulanmasına ilişkin Kaos GL ve 17 Mayıs Derneğinin hazırladığı bilgi notuna (<https://www.17mayis.org/haber-duyuru/6284-sayili-kanun-hakkinda-bilgi-notu-16-06-2021>) bakmanızı öneririz. Ayrıca, bu kılavuzun ekler kısmında yer alan taslak dilekçeden de (EK-2) yararlanabilirsiniz.

CEZA YARGILAMASINDA FARKLI YARGILAMA USULLERİ

UZLAŞTIRMA

Ceza soruşturmaları ve davalarında uzlaştırmacı adı verilen tarafsız bir üçüncü kişi marifetiyle tarafların anlaşmasının sağlanması diye özetlenebilecek uzlaştırma kurumu, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 2016 yılında yapılan değişiklikle daha etkin bir biçimde hayata geçmiştir.

Uzlaştırma kapsamına yalnızca ceza hukukunun konusu olan, yani suç olarak tanımlanmış eylemlere ilişkin hukuki süreçler (soruşturma veya kovuşturma/dava) girmektedir. Özel hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin benzer bir sürece arabuluculuk adı verilir. Arabuluculuk sürecinin kendine özgü yasal düzenlemeleri, ilkeleri ve kuralları bulunmaktadır.

uzlaştırma hangi suçlarda geçerlidir?

Uzlaştırma kapsamına giren suçları üçe ayırabiliriz. Bunlardan birincisi, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlardır. Bir suçun şikâyete bağlı olup olmadığı kanunda açıkça belirtilir. Örneğin;

“Türk Ceza Kanunu Madde 151 - Mala Zarar Verme

Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.”

İkinci olarak, şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın TCK'da yer alan bazı suçlar da uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Bu suçlar:

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),
2. Taksirle yaralama (madde 89),
3. Tehdit (madde 106, birinci fıkra),
4. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),
5. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),
6. Hırsızlık (madde 141),
7. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
8. Dolandırıcılık (madde 157),
9. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),
10. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),
11. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239) suçları.

Üçüncüsü ise mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlardır. Yani suçun mağduru veya suçtan zarar göreni gerçek kişiler (insanlar) ise ya da dernek, vakıf, siyasi parti, şirket gibi özel hukuk tüzel kişileri ve bunlarla birlikte suçun "faili" çocuk ise üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar da uzlaştırma kapsamına girmektedir. Dolayısıyla suçtan zarar görenin Bakanlık, belediye, TRT, Ziraat Bankası gibi Devlet tarafından kurulan veya kanunun verdiği yetkiyle Devlet idaresi tarafından kurulan kamu tüzel kişilikleri olması durumunda uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.

İstisnası var mıdır?

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda (cinsel taciz, cinsel saldırı vb.) ve ısrarlı takip suçunda (TCK madde 123/A), uzlaştırma yoluna gidilemez.

Önemle belirtmek gerekir ki; uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.

Süreç nasıl işletilir?

Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören ile iletişime geçerek süre hakkında bilgi verir ve uzlaşmayla ilgili düşüncelerini öğrenir. Bunun ardından uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır.

Uzlaşma teklifinde bulunanlardan herhangi biri üç gün içinde teklifi yapan uzlaştırmacıya kararını bildirmediği takdirde, uzlaşma teklifi reddedilmiş sayılır.

Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, sanık, katılan, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi, müdafî ya da vekilinin haklı bir mazereti olmaksızın müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, ilgili taraf uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır. Müzakereler, görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir.

uzlaştırma kapsamında hangi teklifler yapılabilir ve hangi edimlere karar verilebilir?

- Maddi veya manevi zararın tamamen ya da kısmen ödenmesi veya eski hale getirilmesi,
- Hak temelli bir kuruluşa (örneğin bir LGBTİ+ derneğine) ya da yardıma ihtiyacı olan kişilere bağış yapılması,
- Toplumla faydalı birey olmayı sağlayacak bir programa katılımın sağlanması,
- Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi,
- Ve bunların dışında hukuka ve ahlaka aykırı olmayan herhangi bir edim olabilir.
- Yahut taraflar uzlaştırma süreci sonunda herhangi bir edim olmaksızın (edimsiz) da uzlaşabilirler.
- Aynı uzlaştırma süreci içerisinde birden fazla edimin yapılmasına karar verilebilir.

uzlaştırma süreci ne kadar sürer?

Uzlaştırmanın, dosya içindeki belgelerin birer örneğinin kendisine verilmesinden itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırması gerekmektedir. Bu süre her defasında yirmi günü geçmemek üzere en fazla iki kez daha uzatılabilir.

uzlaşmanın veya uzlaşmamanın hukuki sonucu nedir?

Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini bir kerede yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Yani, uzlaşmanın gerçekleşmesi ve kararlaştırılan edimin yerine getirilmesi halinde yargılama devam etmez.

Taraflar arasında uzlaşma sağlandığı takdirde, soruşturma konusu suç nedeniyle maddi ve manevi tazminat davası açılmaz; daha önce açılmış olan maddi ve manevi tazminat davasından feragat edilmiş sayılır.

uzlaşma gerçekleşirse bu durum adli sicil kaydına işlenir mi?

Uzlaşma gerçekleştiğinde ve dosya hakkında bir önceki soruya verdiğimiz yanıtta kararlar verildiğinde bu durum adli sicil (sabıka) kaydına işlenmez. Yalnızca savcılıkların ve mahkemelerin belirli durumlarda görebildiği ayrı bir sisteme kaydedilir.

uzlaşma gerçekleşmezse ne olur?

Uzlaşma gerçekleşmezse ceza soruşturması tamamlanmış olacağından şüphelinin cezalandırılması istemiyle Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenir. Düzenlenen iddianame yetkili ve görevli mahkemeye gönderilir. Mahkemenin iddianameyi kabul etmesiyle, kovuşturma aşaması başlar.

uzlaştırma ücretli midir?

Uzlaştırma ücreti ve giderlerinden mağdur/müşteki veya suçtan zarar gören hiçbir şekilde sorumlu değildir. Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, şüpheli ya da sanık uzlaştırma giderlerini ödemez. Bu giderler Devlet Hazinesi'nden karşılanır.

ek bilgiler

Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin tamamının uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.

Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan sözlü veya yazılı açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz. Uzlaştırmanın en önemli ilkesi gizliliklidir.

Soruşturma veya kovuşturma sürecinde müşteki veya mağdurun hayatını kaybetmesi halinde, müşteki veya mağdurun mirasçıları ile uzlaştırma işlemi yapılabilir.

SERİ MUHAKEME USULÜ

Seri muhakeme usulü mevzuata 2019 yılında giren, yargılamada emek ve zaman yönünden tasarrufu sağlamak amacıyla kurulan bir yargılama usulüdür. Şüpheli ise bu sistemde daha az ceza alma imkanına sahip olabilir. Şüpheli öncelikle seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirilir. Cumhuriyet savcısı şüpheliye usulün uygulanması için teklifte bulunur ve şüphelinin avukatı huzurunda teklifi kabul etmesi durumunda seri muhakeme usulü uygulanır. Aksi halde uygulanamaz. Bu esnada şüphelinin bir avukatının bulunmaması halinde baro tarafından avukat görevlendirilir. Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü yalnızca belli suçlar için uygulanabilmektedir. Bunlar;

- a) Türk Ceza Kanununda yer alan;
Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
Gürültüye neden olma (madde 183),
Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
Mühür bozma (madde 203),
Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra),
Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268),
suçları,
- b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar,
- c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç,
- d) 3/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen suç,
- e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suçtur.

Bu usulde Cumhuriyet savcısı şüphelinin eyleminin kanundaki karşılığı olan alt ve üst sınır cezaları içerisinde kalacak biçimde bir ceza miktarı belirler. Seri muhakeme usulü uygulandığı için bu ceza miktarında yarı oranında indirim yapar. Savcı, bu aşamada şüphelinin lehine olan cezanın ertelenmesi gibi seçenekleri de değerlendirir ve bu hususu da içeren bir şekilde oluşturduğu talebini görevli ve yetkili mahkemeye iletir.

Mahkeme durumunda üç farklı karar verebilir:

- Usulün, hukuka ve yasaya uygun şekilde uygulandığına kanaat getirirse savcının talebini onaylayacak şekilde hüküm verir. Böylece savcının şüpheli hakkında istediği ceza mahkeme tarafından verilmiş olur.
- Usulün hukuka ve yasaya aykırı olarak uygulandığına kanaat getirirse savcının talebini reddeder.
- Savcının taleplerinde eksik veya hata varsa dosyayı savcılığa eksiliğin tamamlanması veya hatanın giderilmesi için iade eder.

Mahkeme, savcının talebini kabul edecekse şüpheliye savcının talebinden daha ağır bir ceza veremez. Uygulamada çoğunlukla mahkeme süreci de aynı gün içerisinde tamamlanmaktadır. Seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.

Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır ve mahkeme genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı savcılığa gönderir.

Şüpheli mahkeme tarafından hüküm kuruluncaya kadar seri muhakeme usulünün uygulanmasına yönelik iradesinden vazgeçebilir. Şüphelinin vazgeçmesi halinde soruşturma standart usulüne göre devam edecektir. Ayrıca, savcı şüpheliye teklifini yönelttiğinde yanıt vermek için bir ayı geçmeyecek biçimde süre isteyebilir.

BASİT YARGILAMA USULÜ

Basit yargılama usulü, soruşturmanın tamamlanıp dava açılma aşaması sırasında bazı suçlarda mahkemenin takdirine bağlı olarak duruşma yapılmadan evrak üzerinde yürütülmekte olup böylece standart yargılama usulünden daha hızlı bir şekilde tamamlanır. Seri muhakeme usulünde olduğu gibi şüphelinin/sanığın kabulüne bağlı olmayan bu usulü uygulamak mahkemenin takdirindedir. Pratikte duruşma açılması gerektirecek bir hal bulunmadığında, örneğin tanık dinlenmesi gereken bir vaka olmadığında uygulanmaktadır.

Mahkeme, iddianameyi kabul ettikten sonra basit yargılama usulünü uygulayıp uygulamayacağına karar vermelidir. Zira basit yargılama usulü uygulanacaksa duruşma günü belirlenmeyecektir.

Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar veren mahkeme, iddianameyi şikayetçiye, sanığa ve varsa bunların avukatlarına tebliğ ederek 15 gün içinde yazılı beyanlarını ve savunmalarını mahkemeye sunmalarını ister. Mahkeme bu sırada kurum ve kuruluşlardan dosya için istemesi gereken bilgi ve belgeler varsa, bunları toplar. 15 günlük süre dolduğunda dosya üzerinden karar verebileceği gibi beyanları ve savunmaları aldıktan sonra duruşma açmaya da karar verebilir. Mahkeme, dosya üzerinden sanığın beraatine karar verebileceği gibi mahkumiyetine de karar verebilir. Basit yargılama usulünde mahkumiyet kararı verildiği takdirde sanığa verilen sonuç cezada dörtte bir (1/4) oranında indirim yapılır.

Basit yargılama usulü, adli para cezası veya üst sınırı 2 yıl veya daha az hapis cezası gerektiren suçlarda uygulanabilir. Bu bağlamda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen suçların önemli bir kısmı için basit yargılama usulü uygulanabilmektedir.

Bunlar arasında basit yaralama, tehdit, konut dokunulmazlığını ihlal, hakaret, güveni kötüye kullanma, trafik güvenliğini tehlikeye sokma gibi suçlar yer almaktadır.¹⁰

Mahkemenin basit yargılama usulünü uygulayarak verdiği hükme karşı sanık veya katılan tarafından 7 gün içinde itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir. İtiraz halinde mahkeme standart usule göre yargılamayı yeniden başlatır, taraflara duruşma gününü içeren tebligat yapılır. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve tarafların yokluğunda hüküm verilerek yargılama bitirilebilir. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.

Mahkeme, itiraz üzerine yeniden hüküm verirken basit yargılama usulüne göre verdiği hükümlerle ilgili değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde basit yargılama usulünde sanığın cezasında yapılan 1/4 oranındaki indirim korunur. Yeniden verilen hükme karşı yasal süresi içinde itiraz veya istinaf yoluna başvurulabilir. Yasal süre ve başvuru merci mahkeme kararında gösterilir.

Basit yargılama usulü yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağırılık ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz Ayrıca, basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.

10: Bu kapsama giren suçların tamamına Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının oluşturduğu tablodan ulaşılabilir:

<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1592021134156Basit%20Yarg%C4%B1lama%20Usul%C3%BCne%20Giren%20Su%C3%A7%20Listesi4.pdf>

ADALETE ERİŞİM

UYAP VATANDAŞ PORTAL

nedir?

UYAP Vatandaş Portal, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunan yurttaşlar tarafından, Türkiye genelindeki tüm mahkemeler ve icra daireler bünyesinde bulunan doğrudan tarafı olunan dosyaların çevrim içi elektronik ortamda görüntülenmesini sağlayan ve Adalet Bakanlığı tarafından işletilen sistemdir.

ne işe yarar?

Bu sistem sayesinde yurttaşlar, fiziki olarak adliyelerde bulunan dosya içerisindeki tüm evrakları inceleyebilmekte ve dosyalarda meydana gelen gelişmelerden kolayca ve hızlıca haberdar olabilmektedir.

Bunun yanında elektronik imza sahipleri, hukuk mahkemelerinde ve idari mahkemelerde dava açma, arabuluculuk dosyalarına başvuru yapma, harç ve masraf ödeme, dava dosyalarına evrak gönderme, idari ve trafik para cezalarına itiraz etme ve Cumhuriyet savcılıklarına şikâyet dilekçesi gönderme işlemlerini yapabilmektedir.

Nöbetçi noterliklerin adlarına, telefon ve adres bilgilerine güncel olarak ulaşılabilir.

Yargı birimlerinin telefon ve adres bilgilerine ulaşılabilir.

kısıtlılıklar nelerdir?

Cumhuriyet savcılıklarının yürüttüğü ceza soruşturma dosyaları, yani henüz dava aşamasına gelmeyen dosyalar UYAP Vatandaş Portal'da bugün için görüntülenmemektedir.

Ancak, zaman zaman bazı evraklar mahkeme/icra dairesi kalemleri tarafından sisteme yüklenmeyebilir veya sisteme yüklenen evrakın türü nedeniyle kullanılan bilgisayarda görüntüleme işlemi gerçekleştirilemeyebilir.

Doğrudan tarafı olmadığınız, tanık olarak bilginize başvuru dosyalar sistemde görüntülenmemektedir.

Temel amaç dosya içerisindeki evrakların görüntülenmesidir. E-imza veya mobil imza sahibi olmayan yurttaşların dava açma, suç duyurusunda bulunma, açılmış olan bir dosya içerisine evrak gönderme, para cezasına itiraz gibi işlemlerini UYAP Vatandaş Portal üzerinden yapması mümkün değildir.

nasıl kullanılır?

UYAP Vatandaş Portal'a e-imza, mobil imza veya e-devlet şifresi ile giriş yapılmaktadır. Portala giriş seçenekleri ile ilgili ayrıntılı bilgi Adalet Bakanlığının <https://vatandas.uyap.gov.tr/main/vatandas.jsp> adresinde bulunmaktadır.

evraklar nasıl görüntülenir?

UYAP Vatandaş Portal'a giriş yaptığınızda sol tarafta yer alan menüde sunulan hizmetlerin başlıkları yer almaktadır. Bu menüdeki "dosya işlemleri" sekmesine tıklayarak dosya sorgulama kısmından dosyalarınızı görüntüleyebilirsiniz.

Portal içerisindeki evraklarda sık sık kullanılan .udf uzantılı evrak türünü tarayıcı içerisinde kalıp evrakın üzerine sağ tıklayarak yeni sekmede görüntüleyebilirsiniz. Bu tür evrakları bilgisayarınıza indirerek görüntüleyebilmeniz için UYAP Editör Programı'nın bilgisayarınızda kurulu olması gerekir.

Bu programa <https://vatandas.uyap.gov.tr/main/vatandas/index.jsp?v=3780> adresinden ulaşabilirsiniz.

e-vatandaş mobil bilgi sistemi nedir?

Yukarıda bahsettiklerimiz UYAP Vatandaş Portal'ın internet sitesi için geçerlidir. Ancak mobil uygulama sayesinde açık veya kapalı dava ve icra dosyalarını, dosyaları içinde yer alan evrakları, duruşmaları ve UYAP Bilişim Sisteminde kayıtlı olan adres ve iletişim bilgileri bu uygulama ile takip edilebilmektedir.

Uygulama IOS ve Android platformları üzerinden ücretsiz olarak indirilebilmektedir. Evrakların mobilde görüntülenebilmesi için telefonunuza ayrıca UYAP Döküman Editör mobil uygulamasını indirmeniz gerekebilir.

UYAP SMS bilgi sistemi nedir?

Mahkemeler ve icra daireleri tarafından yapılan güncel işlemlerin (davanın açılması, duruşma günü verme, bilirkişi raporunun eklenmesi gibi) dosyanın taraflarına kısa mesaj ile bildirilmesini sağlayan sistemdir.

Ancak diğer hizmetler gibi ücretsiz olmayıp gönderilen her mesaj operatörlerle yapılan işbirliği protokolüne göre belirlenen ücrete tabidir. UYAP SMS aboneliği için üç farklı abonelik paketi yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için <https://sms.uyap.gov.tr/index.html> adresi ziyaret edilebilir.

genel bilgiler

UYAP Vatandaş Portal, google chrome tarayıcısı ile daha uyumlu çalışmaktadır.

UYAP Vatandaş Portal, görseller yerine metinlerin kullanıldığı “metin görünümü” ve ekranı büyütme özelliğine sahip “daha belirgin okuma” şeklinde iki farklı erişilebilirlik imkanına sahiptir.

UYAP Vatandaş Portal kullanımı ile ilgili destek almak için yardım masasına 0 (312) 293 21 00 numaralı telefondan ve vatandas@adalet.gov.tr mail adresinden ulaşabilirsiniz.

ADLİ YARDIM HİZMETLERİ

Türkiye mevzuatında adli yardım ismiyle anılan iki farklı hukuki kavram bulunmaktadır. Bunların her ikisi de kamu hizmetiyle yurttaşların ekonomik durumları nedeniyle hak arama özgürlüğü önündeki engelleri aşabilmek için önemlidir. Bunlardan biri, dava açacak bir yurttaşın maddi durumunun yetersiz olması nedeniyle dava açarken ödenen harç ve masraflarından muaf tutulmasına dair mahkemeden talep ettiği adli yardımdır. Diğeri ise maddi durumu nedeniyle avukatlık ücretini karşılayamayacak yurttaşların barolardan avukat görevlendirmesi talep ettiği adli yardımdır. Yani, birinin muhatabı mahkeme yahut icra dairesi iken diğeri muhatabı barodur. Şimdi bu iki kamu hizmetini sırasıyla açıklayacağız.

ADLİ YARDIM (mahkemeden talep edilen /adli müzaheret)

ne işe yarar?

Mahkemeden talep edilen adli yardım, dava veya icra takibi açılırken ödenen harç ve masraflardan kısmen veya tamamen muaf olunmasını sağlar.

başvuru nasıl yapılır?

Adli yardım talebi, dava açarken dava dilekçesi içerisinde açıkça belirtilip mahkemeden talebin kabulü istenmelidir. Harç ve masrafları ödeme gücünden yoksun olan kişi, buna ilişkin dayanaklarını talebiyle birlikte mahkemeye sunmalıdır.

Uygulamada en çok; muhtarlıktan alınacak fakirlik kağıdı, öğrenci belgesi, kira sözleşmesi veya "kira vermeksizin oturduğuna" ilişkin yazı gibi belgeler kullanılır. Bunların dışında da ekonomik yoksunluğu gösteren başka belgeler de sunulabilir. Mahkeme, kendi sistemi üzerinden SGK dökümü, tapu kaydı, araç kaydı, nüfus kayıt örneği gibi belgeleri temin etmektedir.

Adli yardım başvurularını yeknesak hale getirebilmek için Adalet Bakanlığı tarafından adli yardım başvuru formu hazırlanmıştır. Forma <https://vatandas.uyap.gov.tr/> adresinden UYAP Vatandaş Portal'a giriş yapılarak ulaşılabilir. (EK-7)

Dava açıldıktan sonra da adli yardım talep edilebilir. Ancak bu durumda henüz ödenmemiş harç ve masraflar için talebin kabulünden itibaren muaf olunur.

süreç nasıl işler?

Hukukumuzda harç ve masraflar, dava açılırken veya icra takibi başlatılırken peşin olarak ödenmektedir. Bu sırada verilen dilekçelerin içeriğinde adli yardım talebinin bulunması halinde, bu işlemlerden ücret alınmaz. Mahkeme, adli yardım talebini değerlendirip bu konuda bir ara karar verecektir. Ara kararda adli yardım talebi kabul edilirse, dava açan kişi yargılamaya ilişkin herhangi bir ücret ödemez. (Avukatlık ücreti bundan ayrıdır) Eğer mahkeme bu talebi reddederse, mahkemenin verdiği süre içerisinde adliyedeki vezneye gidilerek dava harç ve masrafları yatırılmalıdır. Aksi takdirde dava hiç açılmamış sayılır.

Adli yardım, hükmün kesinleşmesine kadar, yani davanın istinaf, temyiz gibi tüm aşamalarında devam eder.

hangi davalar için geçerlidir?

Mahkemeden talep edilen adli yardım, ceza davaları hariç diğer davalar ve icra takipleri için geçerlidir.

mahkemenin verdiği karara itiraz edilebilir mi?

Mahkemenin adli yardım talebine ilişkin ara kararı, talepte bulunan kişiye tebliğ edilmektedir. Talebin reddedilmesi durumunda bir hafta içinde kararı veren mahkemeye verilecek dilekçe ile itiraz edilebilir.

talebin reddedilmesi halinde yeniden başvuru yapılabilir mi?

Dava devam ederken ödeme gücünde ciddi bir azalma gerçekleşen kişiler, daha önceden adli yardım talepleri reddedilmiş olsa bile ödeme güçlerinde yaşanan değişikliği gösteren belgelerle yeniden adli yardım talebinde bulunabilirler.

davayı kaybedersenem adli yardımdan faydalandığım masraflar talep edilir mi?

Türkiye hukukunda kural olarak yargılama için yapılan giderler, dava sonunda haksız çıkan taraftan tahsil edilmektedir. Mahkeme, adli yardımdan yararlanan kişinin haksız çıkması halinde ödemediği yargılama giderinin ödenmesine hükmeder. Mahkeme uygun görürse bu yargılama giderlerinin en çok bir yıl içinde aylık eşit taksitler hâlinde ödenmesine karar verebilir.

Ancak mahkeme bu kararın adli yardımdan yararlananın mağduriyetine neden olacağı kanaatine varırsa, tamamen veya kısmen ödemediği muaf tutulmasına karar verebilir. Dava sırasında bununla ilgili belgeler sunularak talepte bulunulması yararlı olacaktır.

ADLİ YARDIM (barodan avukat görevlendirmesi talep edilen)

ne işe yarar?

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi ceza davaları dışında kalan davalarda, avukatlık ücretini ödeyemeyecek durumda olan yurttaşlar, barodan kendileri için ücretsiz bir şekilde avukat görevlendirilmesini talep edebilir. Bu durumda, avukatın ücreti baro tarafından ödenir.

başvuru nasıl yapılır?

Davanın görüldüğü yerdeki baro adli yardım bürosuna veya temsilciliklerine gidilerek başvuru yapılmalıdır. Adli yardım büroları ve temsilcilikleri bazı adliyelerde ya da baro binalarında bulunabilmektedir. Örneğin İzmir'de merkez ilçelerde bulunanların başvurularını almak üzere İzmir Adliyesi içerisinde adli yardım bürosu bulunmaktadır. İzmir'in merkez dışındaki ilçelerinde ise yine adliyelerde baro temsilcileri aracılığıyla başvuru alınmaktadır.

Barolar başvuru sırasında tapu kaydı, araç kaydı, ikametgah belgesi, vukuatlı nüfus kayıt örneği, SGK (4A, 4B, 4C) kaydı, lehte ve aleyhte açılmış olan dava ve icra takiplerinin listesi gibi belgeleri talep etmektedir. Bu belgeler, e-devlet üzerinden temin edilebilmektedir. Başvurucu, talebinde haklılığını gösteren varsa diğer belgeleri de başvuru sırasında sunmak durumundadır.

Barodan avukat görevlendirmesi talep edilen adli yardım başvurusu, eğer dava açılmış ise ya da dava açılırken davayı gören mahkemeye de yapılabilir.

süreç nasıl işler?

Baronun ilgili kurulları, adli yardım istemine dair karar verir. Talebin kabulü halinde bir avukat görevlendirir; görevlendirilen avukat ile başvuruya ve başvurucuya ilişkin bilgiler paylaşılır.

Eğer baro bir avukatın görevlendirmesine karar verirse, başvurucu notere giderek görevlendirilen avukata vekaletname çıkarmak durumundadır. Bu konuda uygulamada mültecilerin tarafı olduğu uluslararası koruma kapsamındaki davalarda istisnalar mevcuttur. Başvurucu vekaletname masrafını ödemekte güçlük çekecekse, bu konuda da talebini baroya iletebilir; vekaletname masrafının da adli yardım bütçesinden ödenmesine karar verilebilir.

hangi davalar için geçerlidir?

Barodan talep edilen adli yardım, ceza davaları hariç diğer davalar ve icra takipleri için geçerlidir. Bu konuda bazı baroların istisnai uygulamaları olabilmektedir. Örneğin, İzmir Barosu işkence mağdurlarının şikayetçi olduğu ceza soruşturmaları ve davaları için de adli yardım kapsamında görevlendirme yapmaktadır.

baronun verdiği karara itiraz edilebilir mi?

Baronun adli yardım istemini reddetmesi halinde baro başkanı nezdinde dilekçe ile itiraz edilebilir.

adli yardımdan atanan avukatın avukatlık ücretini kim öder?

Adli yardım talebi kabul edilen kişiye görevlendirilen avukatın avukatlık ücreti baro tarafından doğrudan avukata ödenmektedir.

CEZA DAVALARINDA DURUM NASIL?

ceza soruşturmaları ve davalarında ücretsiz avukat görevlendirmesinden nasıl yararlanabilirim?

Ceza soruşturmaları ve davalarında baro tarafından avukat görevlendirmesi, adli yardım kapsamında değil; Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca yapılmaktadır.

- Eğer şüpheli veya sanık iseniz; size suç affında bulunularak hakkınızda yürütülen bir soruşturma veya dava varsa suç vasfı ne olursa olsun her aşamada barodan avukat talep edebilirsiniz. Gözaltı sırasında kolluk görevlilerine belirterek, gözaltı sonrası olsa bile soruşturmanın herhangi bir aşamasında savcılıktan, ceza davası açılmış ise mahkemeden Ceza Muhakemeleri Kanunu kapsamında avukat görevlendirilmesini talep edebilirsiniz. (Dilekçe örneği için bakınız: EK-3)

- Kaldı ki alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan suçlanıyorsanız, savcı tarafından tutuklu yargılanmanız talep edildiyse, sizin talebiniz olmasa bile avukat görevlendirmesi yapılacaktır. Ayrıca çocuklar, sağır ve dilsizler ile kendisini savunamayacak derecede malul olanların da talebi aranmaksızın avukat görevlendirmesi yapılır.
- Eğer bir suçun mağduru iseniz; alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında aynı şekilde barodan avukat görevlendirmesi talep edebilirsiniz. Ayrıca çocuklar, sağır ve dilsizler ile kendisini savunamayacak derecede malul olanların da talebi aranmaksızın avukat görevlendirmesi yapılır.
- Ceza soruşturma ve kovuşturmalarında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişiler de vatandaşlar gibi avukat yardımından yararlanma hakkına sahiptir.
- Kişinin talebi aranmaksızın yapılan görevlendirmeler hariç olmak üzere, kişinin talebiyle yapılan avukat görevlendirmelerinin her yıl Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan tarifeye göre belirlenen ücreti haksız çıkan taraftan yargılama giderleriyle birlikte tahsil edilir.

BAROLARIN DİĞER HAK TEMELLİ KAMU HİZMETLERİ

Barolar, bir ilde bulunan avukatların zorunlu olarak kayıtlı olduğu, görevleri, yetkileri ve sorumlulukları yasalarca belirlenmiş olan her biri bağımsız tüzel kişiliğe sahip olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır.

Yukarıda bahsettiklerimiz, her baronun temel olarak yapması gereken kamu hizmetleri iken bazı barolar bundan daha fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu yayın, İzmir'de faaliyet gösteren iki derneğin yürütücüsü ve ortağı olduğu proje kapsamında yapıldığından İzmir Barosu hakkında bilgi verilecektir. Diğer baroların güncel çalışmaları hakkında, kendilerine başvurarak ve internet sitelerini ziyaret ederek bilgi alabilirsiniz.

- İzmir Barosu Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi, İzmir Adliyesi içerisinde E Blok 3. Kat 311 numaralı odada¹¹ hafta içi her gün 09.00-17.00 saatleri arasında hizmet vermektedir. Merkeze, kadın haklarına ilişkin herhangi bir konuda ücretsiz bir şekilde sözlü veya yazılı hukuki danışmanlık alabilmek amacıyla kadınlar ve LGBTİ+'lar başvuru yapabilmektedir. Özellikle 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a göre verilen tedbirlerin alınması için sıklıkla başvurulmuş bir merkezdir.¹²

11: Merkezlerin adresleri değişebileceğinden öncesinde İzmir Barosu ile 0232 463 0014 numaralı telefonla baroya sorulması önerilmektedir.

12: Ayrıntılı bilgi için bu kılavuzun "LGBTİ+'lara Yönelik Ev İçi Şiddet" başlıklı bölümüne göz atabilirsiniz.

- İzmir Barosu Çocuk Hakları Merkezi, İzmir Adliyesi içerisinde E Blok 3. Kat 311 numaralı odada hafta içi her gün 09.00-17.00 saatleri arasında hizmet vermektedir. Merkeze, çocuk haklarına ilişkin herhangi bir konuda ücretsiz bir şekilde sözlü veya yazılı hukuki danışmanlık alabilmek amacıyla başta öğretmenler, ebeveynler, çocukların yakınları ve en önemlisi çocuklar olmak üzere herkes başvuru yapabilmektedir.
- Bunların yanı sıra doğrudan hukuki danışmanlık hizmeti verilmesi de insan hakları, mülteci hakları, hayvan hakları, çevre hakkı, engelli hakları gibi alanlarda çeşitli faaliyetleriyle hak temelli çalışmalarını sürdüren çok sayıda merkez ve komisyonu bulunmaktadır.

Ayrıca bugün için Türkiye'de 4 baroda LGBTİ+ haklarına ilişkin çalışmak üzere kurulmuş yapılar mevcuttur. Bunlar;

- İzmir Barosu bünyesinde LGBTİ+ Hakları Komisyonu,
- Ankara Barosu bünyesinde LGBTİQ+ Hakları Merkezi,
- İstanbul Barosunun İnsan Hakları Merkezi bünyesinde LGBTİ+ Hakları Alt Çalışma Grubu,
- Diyarbakır Barosu bünyesinde LGBTİ+ Hakları Komisyonu bulunmaktadır.

EKLER

1. Savcılığa şikayet dilekçesi taslağı
2. 6284 Sayılı Kanun uyarınca tedbir talebi dilekçe taslağı
3. Savcılıktaki soruşturma dosyası için müşteki olarak avukat talebi dilekçe örneğı
4. Savcılıktaki soruşturma dosyası için şüpheli olarak avukat talebi dilekçe örneğı
5. Ceza mahkemesindeki dava dosyası için müşteki olarak avukat talebi dilekçe örneğı
6. Ceza mahkemesindeki dava dosyası için sanık olarak avukat talebi dilekçe örneğı
7. Adli yardım başvuru formu

13: Bunlara ilişkin bilgi almak için İzmir Barosu internet sitesini ziyaret edebilirsiniz:
<https://www.izmirbarosu.org.tr/Default.aspx>

EK-1

(suçun işlendiği yer) CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

MÜŞTEKİ(ŞİKAYETÇİ) : Ad Soyad (TCKN:)
ADRESİ :
ŞÜPHELİ : Ad Soyad (TCKN: biliniyorsa)
KONU : Şikayet dilekçesidir.
SUÇ TARİHİ :
AÇIKLAMALAR :

- 1. Suça konu olan olayları kronolojik sırayla açıklayınız. Olayın nerede, kimle, nasıl, ne zaman yaşandığıyla, şikayetin neden yapıldığıyla ilgili bilgi veriniz. Varsa olaya tanık olan kişilerin olduğunu belirtiniz.*
- 2. Tanık olan kişilerin kimlik bilgilerini biliyorsanız adı ve soyadını, TC kimlik numarasını ve adresini mutlaka belirtiniz.*

Örnek:
Tanık Bilgileri
Zeki Müren (TCKN:1111111111)
Sanat Mah. 1931 Sk. No: 1996 Karşıyaka/İzmir
Telefon Numarası:
- 3. Dilekçe içerisinde elinizde olan ve suça konu olan olayı ispatlayabilecek fotoğraf, video, ses kaydı, ekran görüntüsü gibi yazılı, sesli veya görüntülü kayıtlar varsa bunları delil olarak belirtiniz. Ayrıca belirttiğiniz bu delilleri dilekçenin ekine koyarak, dilekçeyle birlikte teslim etmelisiniz. Görüntülü kayıtlar boş CD'ye yüklenerek veya USB bellek ile iletilir.*
- 4. Sizde bulunmayan ancak suça konu olan olayı ispatlayabilecek başka deliller varsa bu delillerin savcılık tarafından toplanmasını talep ediniz. Örneğin; bir yerde bulunan güvenlik kameralarının incelenmesi, bir kuruma yazı yazılarak bilgi talep edilmesi, sağlık raporu alınması için hastaneye sevk edilmesi, şüphelinin evinde/iş yerinde arama yapılması, elektronik eşyaların incelenmesi gibi yaşadığınız somut olayla örtüşen talepler olmalıdır.*

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıklanan ve re'sen değerdendirilecek sebeplerle Şüpheli hakkında kamu davası açılmasını ve Şüphelinin cezalandırılmasını saygılarımla talep ederim.

Tarih
Ad- Soyad
İmza

EKLER:

- 1- Kimlik fotokopisi
- 2- Delillerin birer örneği

EK-2

XXX NÖBETÇİ AİLE MAHKEMESİNE

TEDBİR İSTEYEN : Ad Soyad (TCKN:)
ADRESİ :
TEDBİR İSTENEN : Ad Soyad (TCKN: biliniyorsa)
ADRESİ :
KONU : 6284 Sayılı Kanun uyarınca tedbir talebidir.
AÇIKLAMALAR :

1. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 1. maddesinde "Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." denilmektedir.

Dilekçenin devamında sıralı biçimde şiddete maruz bırakıldığınıza dair olayı anlatıp varsa delillerinizle birlikte açıklayınız. Deliller; yazılı, sesli ve görüntülü kayıtlar, tanık, sağlık raporları vb. olabilir. Delillerinizi dilekçenin ekinde sunmalısınız. Dilekçede maruz bırakıldığınız tüm şiddet türleri (fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, dijital vs.) açısından aktarmak istediklerinizi, ne kadar süredir ve ne sıklıkla gerçekleştiğini, failin silahlı bulunuyorsa ya da alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı bulunuyorsa bu durumu belirtiniz. 6284 Sayılı Kanun'un 3'üncü, 4'üncü ve 5'inci maddelerini inceleyip ihtiyacınıza uygun olan hangi tedbirleri mahkemeden talep ettiğinizi belirtmeniz faydalı olacaktır.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıklanan ve re'sen göz önünde bulundurulacak nedenlerle, tedbir istenenler aleyhine 6 ay süreyle 6284 Sayılı Kanun'un 3,4 ve 5. maddelerinde yer alan gerekli tedbirlerin alınmasını, alınan kararın tedbir istenenlere tebliğ edilmesini saygılarımla talep ederim.

Ad Soyad
Tarih
İmza

EK-3

XXX CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

SORUŞTURMA NO :
MÜŞTEKİ :
ADRESİ :
KONU :
AÇIKLAMALAR :

Yukarıda soruşturma numarası yazılı dosya kapsamında müşteki sıfatıyla yer almaktayım. Soruşturma kapsamında vekilliğimi yapan bir avukat bulunmamaktadır. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234. maddesi uyarınca baro tarafından avukat görevlendirilmesini talep ederim.

Ad Soyad
Tarih
İmza

EK-4

XXX CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

SORUŞTURMA NO :
ŞÜPHELİ :
ADRESİ :
KONU :
AÇIKLAMALAR :

Yukarıda soruşturma numarası yazılı dosya kapsamında şüpheli sıfatıyla yer almaktayım. Soruşturma kapsamında müdafiliğimi yapan bir avukat bulunmamaktadır. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi uyarınca baro tarafından avukat görevlendirilmesini talep ederim.

Ad Soyad
Tarih
İmza

EK-5

XXX ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE
VEYA
XXX AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DOSYA ESAS NO :
SANIK :
ADRESİ :
KONU :
AÇIKLAMALAR :

Yukarıda esas numarası yazılı dosya kapsamında sanık sıfatıyla yer almaktayım. Dava kapsamında müdafiliğimi yapan bir avukat bulunmamaktadır. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi uyarınca baro tarafından avukat görevlendirilmesini talep ederim.

Ad Soyad
Tarih
İmza

EK-6

XXX ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE
VEYA
XXX AĞIR CEZA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DOSYA ESAS NO :
MÜŞTEKİ/KATILAN :
ADRESİ :
KONU :
AÇIKLAMALAR :

Yukarıda esas numarası yazılı dosya kapsamında müşteki/katılan sıfatıyla yer almaktayım. Dava kapsamında vekilliğimi yapan bir avukat bulunmamaktadır. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi uyarınca baro tarafından avukat görevlendirilmesini talep ederim.

Ad Soyad
Tarih
İmza

ADLİ YARDIM BAŞVURU FORMU

..... MAHKEMESİNE

Mahkemenizde / İcra Müdürlüğünde açılan / açılacak olan dosyada taraf durumundayım. Kendimin / ailemin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin gereken yargılama / icra giderlerini karşılayacak ödeme gücünden yoksun olduğumdan mahkemenizden adli yardım kapsamında aşağıda işaretlediğim hususları talep etmekteyim.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim./...../.....

- Yapılacak tüm yargılama giderlerinden geçici olarak muafiyet
- Yapılması gereken tüm giderlerin devlet tarafından avans olarak ödenmesi
- Avukat temini

Ad-Soyad :

İmza :

A

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad - Soyad

Cinsiyet

 Kadın Erkek

T.C. Kimlik No

*Dava / İcra Dosya No

Ev Adresi

Telefon Numarası

Talebe Konu Olayın Özeti

Son 2 yıl içinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvurup başvurmadığı

 Evet Hayır

B

MAHKEME TARAFINDAN TEMİN EDİLEBİLECEK BELGELER

- Vukuatlı Aile Nüfus Kayıt Örneği
- Adli Sicil Belgesi
- Tapu Kayıt Belgesi
- Vergi Mükellefiyeti Kaydı/Vergi Levhası Kaydı
- Üzerine Kayıtlı Araç Tescil Belgesi
- Sosyal Güvenlik Kurumu Tescil ve Hizmet Dökümü Belgesi
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başvuru Sonucu

Bu belgeler UYAP üzerinden temin edilecektir.

*Görülen bir davanız veya icra takibiniz var ise dava / icra dosya numarasını yazınız.

Not: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 339. maddesi gereğince dava sonunda adli yardımdan yararlanan kişinin haksız çıkması hâlinde, yapılan yargılama giderlerinin tarafınızdan tahsiline hakim tarafından karar verilebilir.

Başvuru Sahibinin;

Çalışıp Çalışmadığı

Çalışıyor

Çalışmıyor

Çalışıyorsa İşi ve Aylık Geliri

Çalışmıyorsa
Geçimini Nasıl SağladığıTarım ve Hayvancılık
Geliri Olup Olmadığı
Varsa Yıllık Gelir MiktarıÇalışmaya Engel Bir Hali
Olup OlmadığıBakmakla Yükümlü
Olduğu Kişi Sayısı
ve YaşlarıKirada İkamet Ediyorsa
Aylık Kira BedeliKira Vermeksizin
Oturuyorsa Yanında
Oturduğu KişilerAynı Konutta Birlikte
Yaşadığı Kişi SayısıAile Bireylerinden
Çalışan Bulunup Bulunmadığı
Varsa Aylık GelirleriDaha Önce Adli Yardımdan
Faydalanıp Faydalanmadığı

Evet

Hayır

Adli Yardımdan Faydalanmışsa
Mahkeme / İcra Müdürlüğü Adı ve
Dosya NumarasıAdına Kayıtlı Taşınmaz
Varsa Yıllık GeliriAdliyede Taraf Olduğu Başka
Hukuk / Ceza / İcra
Dosyası Bulunup BulunmadığıBaşka Dosya
Bulunuyorsa Mahkeme / İcra Müdürlüğü
Adı ve Dosya Numarası

Yukarıda verdiğim bilgilerin doğru olduğunu beyan ve kabul ederim./..../....

Adı Soyadı:**İmza:**

 /dernekturuncu
 /turuncudernek
 /turuncudernek
 turuncudernek.org
 info@turuncudernek.org

 /genclgbti
 /genclgbti
 /genclgbti
 genclgbti.org
 dernek@genclgbti.org

Building
Rainbow
Bridges